

ВІДОМОСТІ

про автора (авторів) та наукового керівника наукової роботи
«Covid and international market»

Автор

Науковий керівник

1. Прізвище **Лапковський**
2. Ім'я (повністю) **Олександр**
3. По батькові (повністю) **Едуардович**
4. Повне найменування та місцезнаходження вищого навчального закладу, у якому навчається автор **ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», кафедра міжнародних економічних відносин**
5. Факультет (інститут) історії, політології та міжнародних відносин
6. Курс (рік навчання) **2 курс**
7. Результати роботи опубліковано

(рік, місце, назва видання)

8. Результати роботи впроваджено

(рік, місце, форма впровадження)

9. Телефон, e-mail **+380958197133**
assasin01255@gmail.com

Науковий керівник

(підпис)

Коровчук Ю.І.
(прізвище та ініціали)

Автор роботи

(підпис)

Лапковський О.Е.
(прізвище та ініціали)

Рішенням конкурсної комісії ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

Студент(ка) **Лапковський О.Е** рекомендується для участі у II турі Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт з **Міжнародні економічні відносини**

Голова конкурсної комісії
Проректор з наукової роботи

(підпис)

В. М. Якубів

АНОТАЦІЯ

“Covid and international market”

Актуальність. Міжнародна торгівля терпить надзвичайно тяжчі часи, в умовах найдовшої, на даний час, пандемії нашого століття. Всі перешкоди, утворені між країнами на їх спільному ринку, мають надзвичайний вплив на торгівлю, включаючи торгівлю медичними послугами, які є ключовим аспектом боротьби з вірусом.

Мета дослідження. Проаналізувати теперішню ситуацію на ринку медичних послуг з в умовах пандемії, зрозуміти чи можливе покращення ситуації.

Методи дослідження. Аналіз спеціальної наукової літератури, простеження за статистикою продажу медичних послуг на сайтах “WTO” та “UNCTAD”.

Результати дослідження. Світове виробництво медичної послуг впало, але разом з цим розвивається лібералізація торгівлі медичними послугами, що слугуватиме хорошим наслідком для усього світу, адже можливість надавати медичні послуги хворим на Covid-19 в більшій кількості та кращій якості значно допомагатиме під час пандемії.

Висновок. Хоч лібералізація разом з глобалізацією ринку медичних послуг має немало позитивних сторін, різниця розвитку деяких країн може неслабо сповільнювати процеси розвитку систем охорони здоров'я у кожній з країн. Це в свою чергу може не дати бажаних результатів або ж дати їх з немалою затримкою, що і відбувається зараз. Об'єм світового ринку медичних послуг впав, виробництво медичного обладнання впало, а прогнозовані лідери ринку є компаніями високорозвинених країн.

Всеукраїнський конкурс студентських наукових робіт з
природничих, технічних та гуманітарних наук

**Особливості конкурентної боротьби на міжнародному ринку медичних
послуг в умовах пандемії Covid-19**

“Covid and international market”

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ КОНКУРЕНТНОЇ БОРОТЬБИ.....	5
1.1 Сутність конкурентної боротьби.....	5
1.2 Фактори впливу на конкурентну боротьбу на міжнародному ринку.....	9
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ МІЖНАРОДНОГО РИНКУ МЕДИЧНИХ ПОСЛУГ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ.....	14
2.1 Аналіз ринку медичних послуг в період пандемії.....	14
2.2 Визначення основних проблем розвитку ринку в умовах пандемії.....	20
РОЗДІЛ 3. РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ МІЖНАРОДНОГО РИНКУ МЕДИЧНИХ ПОСЛУГ.....	23
ВИСНОВКИ.....	26
СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ.....	27

ВСТУП

В умовах дестабілізації економічних відносин у сфері охорони здоров'я природним чином відбуваються значні зміни. В основному це стосується інституційних змін у системі управління охороною здоров'я, що ведуть до створення медичних закладів з різними формами власності та сегменту платних медичних послуг. Нові форми державного регулювання медичної діяльності стають надзвичайно важливими: стандартизація, ліцензування та сертифікація. Загальні проекти та програми, спрямовані на запобігання серйозним соціально небезпечним захворюванням, реалізуються ефективно.

Стан ринку медичних послуг та його розвиток залежать від багатьох інтеграційних факторів. Для забезпечення ефективного функціонування закладів охорони здоров'я необхідне достатнє державне фінансування охорони здоров'я. Це є необхідною умовою надання населенню як негайної, так і вузькоспеціалізованої медичної допомоги. Терапевтичні заклади є постачальниками медичних послуг, і продукт їхньої діяльності є товаром, що пропонується на ринку медичних послуг, і, звичайно, має свою цінність. Створення ефективної моделі маркетингової політики в галузі охорони здоров'я дозволить успішно розвивати ринок медичних послуг. Для вирішення цих проблем доцільно розробити нові методи дослідження ринку медичних послуг, ефективно оцінюючи потреби різних груп населення в медичних послугах. Врахування можливості фінансування певних медичних закладів, врахування обсягу медичних послуг, що надаються населенню - один з найважливіших факторів, що впливає на ефективність сучасної медицини в країні.

Важливим аспектом, що впливає на розвиток ринку медичних послуг та розвиток медичної галузі в цілому, є ефективна податкова політика, тобто переказ державних коштів у вигляді податків з економіки в соціальну сферу.

Розвинені країни виділяють достатньо ресурсів для публічного фінансування системи охорони здоров'я, яка забезпечує доступ до медичної допомоги різним верствам населення, включаючи соціально незахищені групи.

В цей час глобалізаційні аспекти медицини є предметом дослідження, як громадських, так і міжнародних організацій різних держав світу. Ці питання вивчаються експертами Комісії ООН з соціального розвитку, Міжнародної організації праці, Всесвітньої комісії з аспектів глобалізації. Процеси глобалізації у системі охорони здоров'я вивчаються також провідними вченими та економістами світу. Актуальними є дослідження особливостей та правил функціонування світового ринку медичних послуг, пошуку шляхів його удосконалення та управління, вивчення стану організації системи охорони здоров'я у різних країнах світу, проводиться аналіз існуючих проблем у світовій системі охорони здоров'я та вплив сучасних глобалізаційних процесів і окремих соціальних проблем на реалізацію стратегії у системі охорони здоров'я.

Об'єктом дослідження є особливості конкурентної боротьби на міжнародному ринку медичних послуг

Предметом дослідження є особливості конкурентної боротьби на міжнародному ринку медичних послуг в умовах пандемії Covid-19

Завданням дослідження є:

- Визначити сутність конкурентної боротьби
- Висвітлити фактори впливу на конкурентну боротьбу на міжнародному ринку
- Проаналізувати ринок медичних послуг в період пандемії
- Визначити основні проблем розвитку ринку в умовах пандемії
- Розробити рекомендації щодо удосконалення міжнародного ринку медичних послуг

У роботі використовувались методи емпіричного та теоретичного дослідження.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ КОНКУРЕНТНОЇ БОРОТЬБИ

1.1 Сутність конкурентної боротьби

Діяльність суб'єктів господарювання в умовах ринкової економіки нерозривно пов'язана з конкуренцією. Конкуренція дозволяє багатьом виробникам вільно виходити на ринок з різними товарами, що ускладнює можливість залучення споживачів. Саме це спонукає виробників підвищувати свою конкурентоспроможність, використовуючи всі наявні конкурентні переваги. Зрештою, забезпечення необхідного рівня конкурентоспроможності дозволяє розширити ринки збуту, залучити нових споживачів, збільшити обсяги продажів і прибутку, що, в свою чергу, дозволяє займатися інноваційною та інвестиційною діяльністю, а отже, сприяє економічному розвитку всієї країни.

Етимологічне значення терміну «конкуренція» походить від латинського слова «concurrentia» і означає зіткнення, змагання. У словнику іноземних слів значення поняття «конкуренція» трактується як конкуренція в боротьбі за результати, вільна конкуренція між підприємцями.

Конкуренція як економічна категорія в сучасній науковій літературі розглядається насамперед як боротьба підприємців за найефективніші умови та результати інвестицій у виробництво та продаж товарів [2; 3; 5]. На наш погляд, таке трактування не повністю відображає суть конкуренції між виробниками в сучасних умовах.

У вузькому розумінні конкуренція часто розглядається як боротьба між виробниками, які пропонують споживачам стандартні товари на ринку, використовуючи цінові та нецінові конкурентні методи. Це явище називається внутрішньогалузевою конкуренцією [4]. У сучасних умовах не можна говорити лише про внутрішньогалузеву конкуренцію, оскільки

виробники змагаються між собою за доступ до ресурсів, інвесторів, підтримку технологічної структури тощо. Все це породжує розмову про різні підходи до вивчення конкуренції, що склалися в ході еволюції поглядів на природу конкуренції та її типи.

Основи теорії конкуренції були закладені А. Смітом [11]. Виходячи з поглядів А. Сміта, одним із найперших проявів конкуренції можна вважати внутрішньогалузеву, метою якої є боротьба за гроші споживачів. А. Сміт вважав конкуренцію фактором, що регулює державні та приватні інтереси, а також ефективним засобом регулювання цін [9]:

- на основі теорії конкурентоспроможної ціни він сформулював поняття конкуренції як конкуренції, яка підвищує ціни (при обмеженій пропозиції) або знижує їх (при надлишковій пропозиції);

- визначено основні умови ефективної конкуренції, що виключають присутність великої кількості продавців, вичерпну інформацію про них, мобільність використовуваних ресурсів;

- він вперше показав, як конкуренція та вирівнювання норм прибутку призводять до оптимального розподілу праці та капіталу між галузями;

- розробив елементи досконалої моделі конкуренції і теоретично довів, що в її умовах можна максимально задовольнити потреби;

- зробив значний крок до формування теорії оптимального розподілу ресурсів в умовах досконалої конкуренції [7].

Рис 1.2 – Методи конкурентної боротьби[8]

Міжгалузєва конкуренція з'являється в процесі розвитку ринку, коли виробники починають конкурувати між собою за доступ до (людських та природних) ресурсів, а також за залучення інвесторів. З розвитком конкуренції погляди вчених еволюціонували. Таким чином JS Mill розробив міжнародне рівняння попиту, визначив неконкурентні групи на ринку, довів існування декількох видів еластичності попиту (ціна, дохід, перехресний), обґрунтував характер альтернативних витрат та економію від масштабу [7].

Вони заклали основу сучасної західної теорії чотирьох основних типів ринків [8]:

- досконала конкуренція;
- монополістична конкуренція;
- олігополії;
- монополії.

Е. Чемберлен запропонував використовувати два критерії для класифікації ринків - взаємозамінність товарів, що пропонуються різними компаніями, та взаємозалежність цих компаній [10].

Пізніше А. Курно розробив теорію чистої монополії та олігополії (дуополії). Позиції всіх цих вчених у сучасній західній економіці настільки сильні, що термін «конкуренція» частіше використовується в структурному значенні. Якщо ви хочете наголосити на поведінковій стороні конкуренції, часто вживайте інше слово - змагання [13, с. 20]. На наш погляд, вибір поведінкової чи структурної сторони дослідження конкуренції залежить від кінцевої мети дослідника. Таким чином, досліджуючи лише поведінку споживачів та виробників, достатньо застосувати поведінковий підхід. Вивчення цінових проблем - структурних, вивчення впливу фінансових факторів на конкурентоспроможність виробників вимагає врахування як поведінкових, так і структурних аспектів.

Представники неокласичної школи розглядають конкуренцію в контексті боротьби за рідкісні економічні товари. Пан Хайне підкреслює, що конкуренція - це бажання якнайкраще відповідати критеріям доступу до рідкісних товарів [15]. Цей аспект набуває особливого значення в сучасних умовах і якимось чином пояснює перенесення виробничих потужностей у регіони з дешевими природними ресурсами та дешевою робочою силою.

Конкуренція не є виразом конкретного ринку, сьогодні як внутрішньогалузева, так і міжгалузева конкуренція повинні вивчатися як на національному, так і на міжнародному рівні. Основи дослідження міжнародної конкуренції були закладені М. Портером, який розглядав

конкуренцію як динамічний процес, що постійно змінюється, постійно мінливий ландшафт, в якому з'являються нові товари, нові шляхи збуту, нові процеси виробництва та нові сегменти ринку [8].

Окрім масштабу конкуренції, важлива також модель досліджуваного ринку: чиста конкуренція, монополія чи олігополія. А. Маршалл поглибив вивчення механізмів автоматичної рівноваги на ринку завдяки досконалій конкуренції та законам граничної корисності та граничної продуктивності [6]. Дослідження А. Маршалла створили теоретичну базу для вивчення досконалої, монополістичної та олігополістичної конкуренції.

Конкуренція за залучення інвесторів починає розвиватися з остаточним формуванням ринкових відносин і стає особливо гострою в період глобалізації, оскільки усунення меж потоку капіталу збільшує як можливості залучення капіталу, так і ризик його втрати. Однак конкуренція за інвестиції - це не просто боротьба між виробниками, держава активно втручається в ці процеси, створюючи нерівні умови для капітальних вкладень у різні галузі та на різних територіях, створюючи нерівні умови шляхом надання податків та інших преференцій. Втручання держави у конкурентні процеси сприяло створенню регульованої та нерегульованої конкуренції.

1.2 Фактори впливу на конкурентну боротьбу на міжнародному ринку

Конкурентоспроможність є головною детермінантою стану економіки країни та перспектив її розвитку. Багато аналітичних центрів у всьому світі беруть участь у його дослідженнях. Серед них найбільш репрезентативними є дослідження, проведені швейцарськими установами - Світовим економічним форумом (Всесвітній економічний форум) та Міжнародним інститутом розвитку менеджменту (Міжнародний інститут розвитку менеджменту), які щороку публікують звіти про конкурентоспроможність

країн та відповідні рейтинги. В умовах глобалізації національна економіка будь-якої країни не може розвиватися незалежно від світової економіки.

Участь України у світовій економіці робить проблему пошуку шляхів і стратегій підвищення конкурентоспроможності національної економіки, проблему можливостей та шляхів її формування з відкритістю внутрішнього ринку досить значною. Існує багато різних підходів до визначення національної конкурентоспроможності. Деякі економісти розуміють конкурентоспроможність національної економіки як становище країни на зовнішніх ринках, що визначається економічними, соціальними та політичними показниками. Інша група авторів розглядає конкурентоспроможність національної економіки як макроекономічне явище, що залежить від техніко-економічного розвитку країни. Існує також думка, що конкурентоспроможність країни є результатом зниження собівартості продукції. Також конкурентоспроможність національної економіки визначається як здатність країни як геополітичного утворення забезпечувати незалежний розвиток та підтримувати стабільні позиції в економічній конкуренції з іншими країнами. Національна конкурентоспроможність - це здатність країни досягати і підтримувати високі темпи економічного зростання, що виражається в постійному зростанні ВВП на душу населення. Зрештою, висока конкурентоспроможність призводить до високого рівня та якості життя [12].

Категорія «конкурентоспроможність» характеризується переліком таких ознак: порівнянність, просторість, динамічність, об'єктивність, атрибутивна, систематичність та об'єктивність.

Порівнянність свідчить про те, що конкурентоспроможність компанії визначається та перевіряється на основі фактичних конкурентів, які виробляють подібні товари або надають послуги та працюють на одному ринку.

Просторовість означає, що конкурентоспроможність компанії визначається в межах певного конкретного ринку, оскільки за рівних умов

компанія може бути конкурентоспроможною на одному ринку, а неконкурентоспроможною - на іншому.

Динаміка свідчить про те, що концепція конкурентоспроможності обмежена в часі, оскільки фірма може бути конкурентоспроможною в одному періоді, а втратити ці позиції в іншому. Тому вивчення конкурентоспроможності підприємства вимагає постійної оцінки його рівня, контролю за характерними показниками та дослідження джерел його формування: технічних та екологічних, виробничих, збутових, маркетингових, професійних навичок, інноваційно-інвестиційних, організаційно-економічних.

Суб'єктивність - це виділення набору параметрів, що формують конкурентоспроможність компанії, а саме: високоякісна продукція; застосування сучасних засобів та технічних технологій; високий рівень кваліфікації персоналу; формування позитивного іміджу компанії та її продукції у свідомості споживачів; використання маркетингового комплексу при просуванні продукції на ринок; забезпечення підприємства матеріальними, робочими та фінансовими ресурсами; наявність патентів на унікальні винаходи; використання передових технологій управління тощо.

Атрибуція вказує на виявлення унікальних особливостей, що визначають конкурентні переваги компанії (унікальність продукції, додаткових послуг, оригінальна технологія виробництва тощо).

Систематизація полягає у дослідженні всієї сукупності або максимально можливої кількості параметрів та умов, що формують конкурентоспроможність компанії, а також взаємозв'язків між ними та взаємозалежності їх елементів. Це означає, що систематичність розуміється як сукупність наукових методів і практичних прийомів вирішення складних економічних проблем. [6].

Об'єктивність передбачає, що дослідження конкурентоспроможності компанії повинно базуватися на надійній, перевірній інформації, яка справді

відображає об'єктивну реальність, та висновках на точних аналітичних розрахунках.

Аналіз конкурентоспроможності компанії на ринку дозволяє вивчити фактори, що впливають на ставлення споживачів до компанії та її продукції, а отже - змінити частку ринку продукції компанії. Всі фактори конкурентоспроможності можна поділити на зовнішні та внутрішні.

Під зовнішніми факторами розуміється сукупність економічних суб'єктів, економічних, соціальних та природних умов, національних та міждержавних інституційних структур, а також інших умов та зовнішніх факторів, які діють у глобальному середовищі та впливають або можуть впливати на функціонування підприємства [2].

Оцінка впливу факторів навколишнього середовища на конкурентоспроможність компанії проводиться загальновизнаним способом. Після встановлення місії та цілей компанії проводиться діагностичний етап: оцінка змін, що впливають на різні аспекти потенціалу компанії; виявлення факторів, що загрожують конкурентоспроможності компанії; аналіз конкурентної діяльності; виявлення факторів, що представляють більші можливості для досягнення стратегічних цілей підприємства.

Аналіз факторів, що впливають на зовнішнє середовище на конкурентоспроможність компанії, дає час прогнозувати можливості, розробляти план дій на випадок непередбачуваних обставин, розробляти дії, які зміняться від загроз до будь-яких вигідних можливостей. Для аналізу факторів макросередовища часто використовують PEST-аналіз (політичні, економічні, соціальні, технологічні фактори) та SWOT-аналіз, який допомагає виявити загрози та можливості, з якими стикається компанія, та виявити несприятливі фактори, які можуть знизити ефективність компанії [8].

Внутрішні фактори - це контрольовані фактори підприємства. Вони включають:

1. Діяльність, пов'язана з управлінням та управлінням підприємством (організаційні структури та управління виробництвом, предметний та кваліфікований рівень управлінського персоналу тощо).

2. Система технологічного обладнання. Удосконалення пристроїв та технологій, тобто заміна їх на більш прогресивні, підвищує конкурентоспроможність компанії та посилює внутрішню гнучкість виробництва.

3. Сировина та напівфабрикати. Якість сировини, повнота їх переробки та кількість відходів суттєво впливають на конкурентоспроможність компанії.

4. Продаж продукції, її розмір та витрати на збут. Вплив цього фактора має значний вплив на підвищення конкурентоспроможності компанії. Компанія намагається ефективно продавати, продаючи продукцію, яка користується попитом на ринку, стимулюючи зростання продажів, розширюючи ринки збуту. Аналіз внутрішніх факторів впливу тісно пов'язаний з аналізом економічної діяльності компанії.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ МІЖНАРОДНОГО РИНКУ МЕДИЧНИХ ПОСЛУГ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ

2.1 Аналіз ринку медичних послуг в період пандемії

Виникнення та розвиток ринку медичних послуг призводить до створення сприятливих умов життя та поліпшення стану здоров'я населення, визначення значення соціальної придатності для суспільства, що відображається на результатах ринку медичних послуг: задоволення їх якістю, збільшення капіталу в галузі охорони здоров'я, створення робочих місць для висококваліфікованого медичного персоналу тощо.

Сучасний ринок медичних послуг - це сукупність різноманітних лікувально-профілактичних технологій, виробів та засобів медичного обладнання, велика кількість методів організації процесу медичної діяльності та надання медичних послуг, фармакології, що реалізуються в умовах конкуренції [3, с. 6].

Єдиним предметом ринку медичних послуг є медичні послуги, які надаються безкоштовно та безкоштовно. Суб'єктами цього ринку є виробники (лікарні, клініки, діагностичні та реабілітаційні центри, санаторії, окремі лікарі тощо), споживачі (індивідуальні та групові) та посередники (страхові компанії, благодійні організації).

Слід зазначити, що умовою формування світового ринку медичних послуг є активний розвиток міжнародного ринку. Сьогодні міжнародна торгівля медичними послугами становить понад 30% світової торгівлі, про що свідчить Світова організація торгівлі, і ця кількість постійно зростає [5].

Світовий ринок медичних послуг є специфічним елементом ринкової системи, який є самостійним сектором виробництва нематеріальних товарів [6]. Умовою його ефективного функціонування є довгострокове економічне зростання на ринках медичних послуг різних країн. Рівень частки

внутрішнього ринку медичних послуг даної країни у формуванні світового ринку медичних послуг визначає рівень загального економічного розвитку.

Важливим показником конкурентоспроможності країни на світовому ринку медичних послуг є стан та розвиток національної інфраструктури послуг, яка розвивається паралельно з економікою країни.

У країнах з високим економічним розвитком та науковим потенціалом (Норвегія, Австралія, Ісландія, Канада, США) спостерігається позитивна тенденція на ринку медичних послуг: пропозиція медичних послуг зростає, розширюючи сферу їх надання, сприяючи ринкової інфраструктури та збільшення кількості медичних закладів, впровадження інформаційних технологій. Зростаючий попит на медичні послуги призводить до збільшення пропозиції як з боку державних, так і приватних медичних закладів.

Інтенсивний розвиток ринку медичних послуг пов'язаний із зростанням вимог до якості медичної допомоги, формування стандартів її надання, стимулює збільшення кількості спеціалізованих медичних послуг, а саме: надання спеціалізованої медичної допомоги за допомогою вторинної медичної допомоги, включаючи NANO - технології) закладу вищої медичної допомоги. Така ситуація на ринку консолідує діяльність постачальників послуг у напрямку підвищення стандартів якості медичної допомоги, впровадження інноваційних та ІТ-технологій.

Специфікою ринку медичних послуг у країнах з низьким економічним зростанням є монопольний вплив держави, недостатні фінансові ресурси на охорону здоров'я, надзвичайно низький рівень персоналу в сучасному обладнанні та медичному персоналі та низька якість медичних послуг. Державні установи таких країн надають обмежену кількість медичних послуг, вартість медичних послуг, незалежно від їх якості, за відсутності або недостатнього державного фінансування відшкодовується громадянами, що створює сіру економіку та корупцію. Водночас приватний медичний сектор активно розвивається шляхом створення нової інфраструктури та приватизації державних закладів охорони здоров'я. Інфраструктура

приватного сектору характеризується великою кількістю закладів, що надають високоякісну медичну допомогу з високим рівнем обслуговування та її вартості.

Висока вартість медичних послуг відокремлює населення за купівельною спроможністю - від найбідніших верств населення (доступ до медичної допомоги, що фінансується державою та благодійними фондами), до найбагатших груп (з доступом до медичної допомоги) як усередині країни, так і за кордоном. Тому питання доступу до медичної допомоги є актуальним у країнах, що розвиваються. Доступність медичних послуг залежить від ряду факторів: рівня фінансування закладів охорони здоров'я, державних нормативних актів, наявності економічно обґрунтованих витрат на медичні послуги.

Згідно з прогнозами Deloitte, до 2022 року обсяг витрат на світовому ринку охорони здоров'я досягне \$ 10,059 трлн. Такі компанії, як Google, Apple і Microsoft, стануть одними з ключових учасників ринку.

У кожної людини захворювання протікає по-різному, тому потрібно враховувати індивідуальні особливості кожного пацієнта. Персоналізований підхід передбачає не тільки лікування, але і профілактику, що значно знижує витрати держави на сектор охорони здоров'я. За даними Healthcare Finance, в рік індустрія охорони здоров'я витрачає близько \$ 2,5 млрд на неефективне лікування. Ще в 2015 році в США була прийнята програма Health Precision Medicine Initiative (генетичні дослідження груп людей з подальшим моніторингом їх здоров'я), на яку витратили \$ 215 млн. Китай також планує вкласти понад \$ 3 млрд до 2030 року в розвиток персоналізованої медицини.

Практика персоналізованого підходу в медицині стає можлива за рахунок вивчення і використання генетичних даних пацієнтів, доступу до Big Data, а також технологій «інтернету медичних речей» (Internet of Medical Things, IoT), які допомагають моніторити здоров'я пацієнта і контролювати профілактику.

Наявність даних про ДНК пацієнта дозволяє більш ефективно призначати йому лікування, що значно знижує витрати на фармацевтичне забезпечення і терапію. Згідно з дослідженнями вчених UniSA, Фармакогенетичні (PGx) тестування дозволить заощадити близько \$ 2,4 млрд щорічно, і це тільки в Австралії.

Фармацевтичні компанії прагнуть розробити методи лікування на основі ДНК-аналізу, а також пробують видалити гени спадкових хвороб (у 2017 році людські ембріони були успішно «відредаговані» за допомогою інструменту редагування генів CRISPR). На тлі зростаючого інтересу до генетичних даних з боку медичних компаній піднімається питання безпечного зберігання цих даних. Пов'язано це з тим, що дані знаходяться у вільному доступі і можуть бути використані на шкоду людині, якій вони належать (наприклад, в якості приводу для дискримінації при прийомі на роботу).

З цієї причини такі компанії, як Embleema і Nebula Genomics, почали використовувати технологію блокчейна, щоб допомогти пацієнтам зберегти контроль над своїми власними даними. На цих платформах пацієнт може запросити дослідження свого генома і самостійно контролювати типи досліджень, які будуть проведені над його ДНК-даних. Подальше поширення інформації про ці дослідження теж залежить від рішення людини.

До 2021 року світовий ринок медтеху досягне \$ 280,25 млрд, а глобальний обсяг продажів медтехніки складе \$ 522 млрд. Незважаючи на позитивні тенденції в сфері охорони здоров'я, зростання витрат на медичний сектор вимагає націленої роботи на їх скорочення. Більшість технологій, таких як штучний інтелект (ШІ) і ІоМТ, допоможуть не тільки поліпшити якість медичних послуг, але і знизити витрати на охорону здоров'я.

На даний момент штучний інтелект - одна з найбільш затребуваних технологій. За оцінками Frost & Sullivan, ринок II для ІТ-додатків в охороні здоров'я до 2019 року перевищить \$ 1,7 млрд, а до 2021 року він досягне позначки в \$ 6,6 млрд.

Зараз ІІ допомагає в аналізі медичних зображень (комп'ютерний помічник, створений компанією Enlitic, здійснює пошук патернів, характерних для захворювання), підборі індивідуального лікування (система КІВІТ від Fronteo Healthcare аналізує симптоми і індивідуальні показники пацієнта) і в створенні ліків (Atomwise шукає оптимальну формулу ліки). Згідно з дослідженням Accenture, ефективне застосування ШІ тільки для зниження похибки в дозах ліків дозволить охорони здоров'я США заощадити близько \$ 16 млрд до 2026 року.

У 2019 Google DeepMind планують провести клінічні випробування продукту, який буде використовувати ШІ для визначення порядку 50 різних захворювань очей тільки на основі одного знімка. Apple має намір розвивати програмні платформи ResearchKit і CareKit, які допомагають в зборі більш точних даних для дослідників і пацієнтів.

Очікується, що світовий ринок Big Data в галузі охорони здоров'я в 2023 року досягне \$ 9,5 млрд. Завдяки мобільним технологіям і інтернету речей пацієнти можуть збирати дані про своє здоров'я і ділитися ними зі своїм лікарем (наприклад, додатки HealthKit від Apple або Health Vault від Microsoft).

В майбутньому історія всіх медичних дій з самого народження людини буде зберігатися в електронній базі. Розроблений єдиний стандарт FHIR HL7 дозволяє операторам медичних даних вести запис інформації в електронній медичній карті в єдиному форматі. Стандарт буде все глибше інтегруватися на медичному ринку. Він допомагає привести дані до єдиного вигляду, що дозволить великим медичним компаніям їх використовувати. Алгоритми машинного навчання будуть оперативно видавати прогнози і рекомендації для пацієнта і його лікаря. Експерти Deloitte Center прогнозують, що вже до 2020 року завдяки гаджетам пацієнти будуть знати про своє здоров'я практично всі і зможуть особисто брати участь у виборі оптимального лікування.

Зараз фармпроизводители прагнуть отримати доступ до медичних даних пацієнтів. Наприклад, в 2018 році фармхолдінг Roche придбав стартап Flatiron Health, що спеціалізується на зборі клінічних даних онкологічних пацієнтів, за \$ 2 млрд. Дослідження в області діабету проводять компанії AstraZeneca і Sanofi, а Pfizer і Bristol-Myers Squibb зайнялися дослідженнями в сфері профілактики інсульту - і все це на основі збору і використання реальних даних про захворювання.

На думку експертів, за підсумками 2020 року об'єм світового ринку медичних виробів (MB) складе близько 411,4 млрд. USD, що на 3,2% нижче показника 2019 року. Топ-10 міжнародних компаній виробників медичних виробів за версією Proclinical представлено на малюнку нижче.

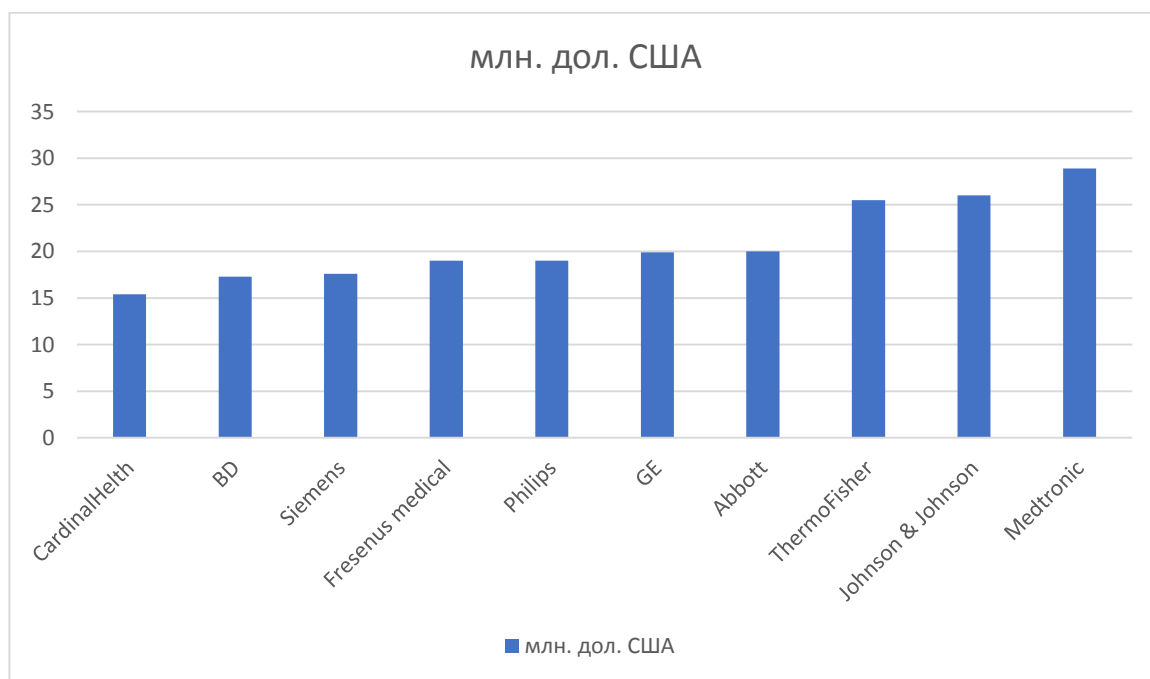

Рис. 2.1 – Найбільші міжнародні виробники медичних послуг

2020 рік виявився вкрай непростим, як для системи охорони здоров'я, медичної промисловості, так і для економіки в цілому. Не дивлячись на безпрецедентно високий попит на засоби індивідуального захисту, медвироби для лабораторної діагностики та реанімаційне обладнання, реальне світове виробництво всієї медичної техніки в 2020 році знизилося на 1,8%, в порівнянні з 2019 роком. Падіння виробництва медичного

обладнання, а також інших галузей економіки, пояснюється локдауном, переорієнтацією частини виробництв і закриттям кордонів, в результаті якого виникли труднощі з поставками комплектуючих.

2.2 Визначення основних проблем розвитку ринку в умовах пандемії

Аналіз світової практики функціонування медичної галузі дозволив призначити чотири ключові критерії оцінки рішення щодо досягнення фінансово-економічної ефективності функціонування медичних закладів:

- ефективність - медична ефективність - полягає у вивченні якості медичних послуг та ефективності лікування на основі оцінки доказів (протоколи лікування) (персоналізована медицина).

- рентабельність - полягає у порівнянні витрат із ефектом лікування, який можна виміряти, наприклад, у додаткові роки людського життя.

- необхідність - необхідність - досліджуються етичні та соціальні аспекти, вплив на суспільство.

- доцільність, ймовірність виконання / доцільність - аналізує правову та організаційну безпеку рішень.

Слід зазначити, розвиток ринкових відносин у галузі охорони здоров'я робить питання якості медичних послуг все більш актуальним. Крім того, медична послуга відрізняється від кожної послуги в іншій галузі своєю індивідуальністю та унікальністю, тому виникає проблема оцінки якості медичних послуг, і першим кроком для визначення показників якості є визначення основних критеріїв.

Необхідно визначити, основними критеріями якості медичних послуг є:

1. Доступ до медичної допомоги означає вільний доступ до медичних послуг незалежно від географічних, економічних, соціальних, культурних, організаційних чи мовних бар'єрів.

2. Адекватність надання медичних послуг - показник відповідності технологій охорони здоров'я потребам та очікуванням населення в межах якості життя, прийнятеного для пацієнта. На думку деяких авторів, адекватність включає особливості доступності та своєчасності надання медичної допомоги, що розуміється як здатність споживача отримувати допомогу, яка йому потрібна, у потрібний час, у зручному місці, в достатній кількості та за розумну вартість.

3. Безперервність і безперервність надання медичних послуг - це координація діяльності в процесі надання пацієнтам медичних послуг у різний час різними спеціалістами та медичними закладами. Безперервність надання медичних послуг значною мірою забезпечується стандартними вимогами до медичних карт, технологічного обладнання та персоналу. Така координація роботи медичних працівників гарантує стабільність процесу лікування та його результат.

4. Ефективність та результативність - відповідність фактично наданої медичної допомоги оптимальному результату для даного захворювання. Ефективна медична допомога повинна забезпечувати оптимальну (з наявними ресурсами), а не максимальну медичну допомогу, тобто відповідати стандартам якості та етики. Згідно з визначенням ВООЗ, оптимальне медичне обслуговування - це належне здійснення (відповідно до стандартів) усіх видів діяльності, які є безпечними та прийнятними з точки зору ресурсів, витрачених на цю систему охорони здоров'я.

5. Орієнтація та задоволення пацієнта означає участь пацієнта у прийнятті рішень щодо надання медичних послуг та задоволення їх результатами. Цей критерій відображає права пацієнтів не тільки на належну медичну допомогу, а й на уважне та чутливе ставлення медичного персоналу, а також передбачає необхідність усвідомленої згоди на медичне втручання та повагу інших прав пацієнта.

6. Безпека лікувального процесу - критерій, що забезпечує безпеку життя та здоров'я пацієнта та відсутність шкідливих наслідків для пацієнта

та лікаря в даному медичному закладі з урахуванням санітарно-епідеміологічної безпеки. Безпека та ефективність лікування конкретного пацієнта багато в чому залежить від повноти інформації, доступної для лікуючого лікаря. Отже, безпека процесу лікування, як і інші критерії, залежить від стандартизації процесу лікування та підготовки лікаря.

7. Своєчасність надання медичних послуг: надання медичної допомоги у міру необхідності, тобто з медичних причин, швидко та без пріоритету. Своєчасність надання послуги визначає та доповнює критерій її доступності та значною мірою забезпечується високоефективними діагностичними процедурами, що дозволяють своєчасно звертатися до лікаря, високим рівнем підготовки лікарів, стандартизацією процесу надання допомоги та вимогами до медичної документації.

8. Відсутність (мінімізація) медичних помилок, що заважають одужанню або збільшують ризик прогресування наявного захворювання пацієнта, а також збільшує ризик нових. Цей компонент якості медичних послуг безпосередньо залежить від рівня медичної підготовки, використання сучасних діагностичних та лікувальних технологій, а також визначення кваліфікаційних критеріїв на дану роботу у формі інструкцій, дозволів, акредитації та санітарних та санітарних метрологічних вимоги.

9. Науково-технічний рівень. Найважливішою складовою якості медичних послуг є науково-технічний рівень застосовуваних методів лікування, діагностики та профілактики, що дозволяє оцінити ступінь повноти послуги з урахуванням сучасних досягнень медичних знань та технологій. Ця характеристика якості медичних послуг іноді включається до критерію адекватності.

Незважаючи на право на доступну та якісну медичну допомогу, закріплене в конституціях багатьох країн, механізми реалізації цього права різняться залежно від країни, багато в чому залежно від типу системи охорони здоров'я в країні. У більшості країн основними механізмами забезпечення доступності та якості медичного обслуговування є законодавча

база галузі, що регулює надання, управління та контроль охорони здоров'я; галузева стандартизація, здійснювана за допомогою нормативно-технічних документів та системи експертизи.

РОЗДІЛ 3. РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ МІЖНАРОДНОГО РИНКУ МЕДИЧНИХ ПОСЛУГ

Сучасний формат функціонування медичного закладу передбачає необхідність знайти місце на ринку медичних послуг шляхом аналітичної роботи з таких питань:

1) яка галузь медичних знань буде затребувана в майбутньому в результаті вивчення статистичних даних щодо захворюваності внаслідок (має бути досліджено) або особистого насильства, соціальних, виробничих, екологічних обставин тощо;

2) в умовах інклюзивності попиту - оцінка купівельної спроможності споживача медичних послуг та обсягу фінансування, що надається державою для тих чи інших категорій населення на ті чи інші захворювання;

3) фінансово-економічне обґрунтування та правова природа подальшого функціонування медичного закладу.

Під час вдосконалення структури медичних послуг, враховуючи необхідність досягнення прибуткової діяльності або розпочинання нової медичної діяльності, слід спиратися на фактори потенційного успіху медичної діяльності, виявлені на основі економічного аналізу. Особливо:

1. Починати слід з потенційної динаміки та масштабів захворювання - шляхом проведення багатовимірного аналізу на основі досліджень споживачів медичних послуг.

2. Аналіз умов функціонування приватної медицини показав, що у багатьох сферах медичні послуги будуть чинити тиск на конкурентне середовище у формі надання високоякісних послуг та підтримки.

3. Аналіз показав, що конкуренція з державною медициною в умовах трансформації зосереджується головним чином на великому лікарняному бізнесі.

4. Конкуренція на початку нових видів медичної діяльності орієнтована на пошук лікарів, бригади лікарів, міждисциплінарної групи спеціалістів, що є основною умовою успіху та прибутковості медичного бізнесу. І лише по-друге, привабливість медичної галузі для споживачів обумовлена технологічним обладнанням.

Немає значення означає, що медичні послуги не можна побачити, скуштувати чи іншим чином відчути, поки їх не придбають. Пацієнт, який приходить на діагностику або лікування, не може заздалегідь знати, що (в якій формі) він отримає. Щоб зменшити ступінь невизначеності перед придбанням медичної послуги, пацієнти шукають підтвердження її якості. Вони роблять висновки щодо якості на основі місця розташування, персоналу, цін, обладнання, яке бачать.

Постачальник може зробити наступні кроки для формування впевненості пацієнта:

- підвищити ступінь чутливості вашого товару;
- не лише описувати послугу, але зосередити увагу на перевагах, пов'язаних із нею, таких як економія часу, якісна діагностика, гарантії тощо;
- використовуйте торгову марку, щоб виділити свої послуги;
- використовувати рекламні заходи, зокрема, щоб залучити відому людину до реклами закладу.

Медичну послугу не можна відокремити від її виробника (постачальника послуг), оскільки ці послуги надаються та споживаються одночасно. Спочатку послуги продаються, а вже потім виробляються та споживаються, при цьому всі три процеси відбуваються одночасно. Особа (медичний персонал), що надає послугу, є частиною послуги. І оскільки пацієнт завжди присутній при наданні медичних послуг, взаємодія між

постачальником та клієнтом є особливим аспектом маркетингу медичних послуг.

Для того, щоб пришвидшити процес надання послуг та досягти медустанови з більшою кількістю пацієнтів, бажано:

- чітке нормування часу, присвяченого наданню певних послуг, включаючи маніпуляції (взяття біоматеріалів, лабораторні дослідження тощо);

- збільшити кількість спеціалістів, що надають послуги. Диференціація якості медичних послуг сильно варіюється залежно від постачальників послуг, а також часу, місця надання послуг та обладнання. Якість обслуговування дуже важко контролювати, але це можливо завдяки наступним діям:

- залучення висококваліфікованих фахівців, підготовка та розвиток медичного персоналу;

- постійний моніторинг задоволеності пацієнта, стимулювання зворотного зв'язку пацієнта, оцінка ступеня лояльності пацієнта до закладу;

- спрощення певних етапів процесу надання послуг (автоматична реєстрація для вступу через електронну форму або на веб-сайті закладу, отримання результатів лабораторних випробувань в Інтернеті, різні форми оплати послуг).

Медичну послугу не можна зберігати для перепродажу або використання. Ця особливість медичних послуг важлива в умовах коливання попиту.

У світовій практиці існує кілька систем міжнародної акредитації медичних установ. Як правило, така процедура здійснюється на національному рівні спеціально уповноваженим державним органом (або недержавним органом, але уповноваженим державою). Крім того, клініки багатьох країн часто звертаються за допомогою до великих міжнародних груп з акредитації. Тому туроператорам, які працюють у галузі медичного туризму, слід враховувати наявність міжнародних сертифікатів при виборі

партнерів із числа медичних закладів. Системи акредитації медичних установ передбачають оцінку управління якістю на кожному етапі отримання медичної допомоги. Крім того, стандарти включають контакт персоналу лікарні з пацієнтами, навчання та освіту персоналу, розподіл відповідальності, принципи управління та аудиту клініки, дослідження, етичні стандарти тощо.

ВИСНОВКИ

Соціальний аспект процесів глобалізації медицини характеризується тим, що ринкові механізми дедалі більше розвиваються і поширюються в системі охорони здоров'я. Таким чином, медична послуга набуває характеристик товару, ринок медичних послуг стає більш комерційним, а попит та обсяг медичної допомоги отримали новий критерій оцінки - економічну доцільність. Усі ці процеси є справжніми проявами глобалізації системи охорони здоров'я.

Сьогодні процеси глобалізації як в економіці, так і в медицині є сучасними та ефективними важелями для розвитку всієї системи охорони здоров'я, подальшого розвитку медичних наук, впровадження сучасних, дорогих методів діагностики та лікування, що створює нові можливості для висококваліфікованої спеціалізованої медичної допомоги у всьому світі. Вчені всього світу працюють над тим, як різні аспекти глобалізації впливають на ефективність систем охорони здоров'я в різних країнах.

У зв'язку з поширенням пандемії covid-19 у світі виникає лібералізація ринку медичних послуг. Лібералізація торгівлі медичними послугами у світовому масштабі має як негативні, так і позитивні наслідки для усіх країн. По-перше, лібералізація є рушієм розвитку світового ринку медичних послуг, що сприяє підвищенню власне якості надання медичної допомоги та

забезпечення рівного доступу населення до неї. По-друге, беручи до уваги різний рівень розвитку національних економік а також національних систем охорони здоров'я, саме лібералізація торгівлі медичними послугами може призвести до негативних наслідків – певної стагнації національних систем охорони здоров'я та відповідного зменшення доступності різних категорій населення до отримання медичних послуг.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ:

1. Базилевич В. Современная экономическая теория: в поисках новой парадигмы / В. Базилевич // Вісник КНУ імені Т. Шевченка. Економіка. – 2013. – №146. – С. 5-7.
2. Глобальна економіка: підручник / Ковтун О. І. , Куцик П. О., за ред. Ковтуна О. І. – Львів : Видавництво ЛКА, 2014. – 704 с.
3. Девид И. Блум. Управление глобальным здравоохранением // Финансы и развитие [Електронний ресурс]: Режим доступу: [http:// www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/bloom_rus.pdf](http://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/bloom_rus.pdf).
4. Длугопольський О. В. Охорона здоров'я у системі глобальних суспільних благ: міжнародні порівняння / О. В. Длугопольський // Економічна теорія. - 2011. – №3. – С. 83-97.
5. Ільницька У. Процес інституціоналізації неурядових міжнародних організацій та перспективи розвитку. – Вип. 25, 2013 [Електронний ресурс]: [http:// ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ ntb/21118/1/21-119-123.pdf](http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/21118/1/21-119-123.pdf).
6. Маршалл А. Принципы экономической науки: пер. с англ. — Т.1. — М.: Изд. группа "Прогресс", 1993. — 60 с
7. Співак І. В. Валютний механізм функціонування глобальної економіки: автореф. дис. На здобуття наук. ступеня доктора екон. наук: спец.

08.00.02 «Світове господарство і міжнародні економічні відносини» / І. В. Співак. – К., 2015. – 37 с.

8. Управління міжнародною економічною діяльністю: навч. посіб. / В. Є. Новицький, Н. Є. Бойцун. – К. : Інститут світової економіки і міжнародних відносин НАН України, 2010. – 615 с.

9. Філіпенко А. С. Глобальні форми економічного розвитку: історія і сучасність / А. С. Філіпенко. – К. : «Знання», 2007. – 670 с.

10. Філософія глобальних проблем сучасності. Конспект лекцій / Дорошкевич А. С., Сук О. Є., Смелянцев А. П. – Харків : ХНАДУ, 2014. – 174с.

11. Сміт А. Добробут націй. Дослідження про природу та причини добробуту націй. — К.: Port"Royal, 2011. — 684.

12. Эрроу К. Дж. Неопределенность и экономика благосостояния здравоохранения // Вехи экономической мысли, 1963 [Електронний ресурс]: Режим доступу: http://www.seinstitute.ru/Files/veh4-2-8_arrow_p293-338.pdf.

13. Теоретичні основи конкурентної стратегії під"приємства [монографія]/ За аг. ред. д"ра екон. наук, про"фесора Іванова Ю.Б., д"ра екон. наук, професора Тищенко О.М. — Х.: ВД "ІНЖЕК", 2006. — 384 с

14. Davi Sridhar, Chelsey Clinton. Control over global health // Finance&Development, Rel. 51, Vol.4, December 2014 – p.26-30. 13. Mittelman M., Hanaway P. Globalization of Healthcare [Електронний ресурс]: Режим доступу: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3833491>.

15. Хейне П. Экономический образ мышления: пер. с англ. — М.: Из"во "Catallaxy", 192. — 704 с.

16. Чемберлен Э. Теория монополистической конкуренции: Реориентация теории стоимости. — М.: Экономика, 1996. — 351 с.